

II. FELADATLAP

BEKÜLDÉSI HATÁRIDŐ:

2023. február 10.

FELADATSOR

A MANDRAGÓRA

A Borametzhez hasonlóan a mandragórának nevezett növény is közel áll az állatvilághoz, lévén hogy feljajdul, ha kitépik; jajszavától megőrülhet minden földi lény (Romeo és Júlia, IV, 3). Püthagorasz "antropomorf"-nak nevezte; a földművelés római tudósa, Lucius Columella "semi-homo"-nak, Albertus Magnus pedig azt írta róla, hogy még a nemek megkülönböztetésében is emberi. Plinius már korábban kijelentette, hogy a fehér mandragóra hím, a fekete pedig nőstény. Akárcsak azt, hogy a mandragóraszedők kardjukkal három kört rajzolnak a földre, s nyugatnak néznek; leveleinek oly erős az illata, hogy megnémíthatja az embert. Borzasztó veszélyeknek teszi ki magát, aki kihúzza; Josephus Flavius azt tanácsolja A zsidó háború utolsó könyvében, hogy idomított kutyát kell erre a célra használni. A mandragóra kitépése után a kutya ugyan kimúlik, ám a növény leveléből narkotikumok, varázsszerek és hashajtók készíthetők.

A mandragóra állítólagos emberformája sugallhatta azt a babonát, hogy vérpadok tövében nő ez a növény. Browne (Járványos hiedelmek, 1646) a kivégzettek zsírával hozza összefüggésbe; Hanns Heinz Ewers népszerű regényíró pedig (Alraune, 1913) a felakasztott férfiak magjával. A mandragóra németül Alraune; korábban Alruná-nak mondták; a runa szóból származik, mely azt jelentette, hogy "titok", "rejtett dolog", s amellyel később az első germán ábécé betűire utaltak.

A Genézis-ben is találunk (30, 14) egy különös utalást a mandragóra nemzőképességére. A Talmud egyik XII. századi német zsidó kommentátora ezt írja: "Egy madzagféle bújik ki a föld alól egy gyökérből, ehhez a gyökérhez van kikötve a köldökénél fogva, akár egy tök vagy egy dinnye, a Jadia nevű állat, de ez a Jadia tökéletesen olyan, mint egy ember: az arca, a teste, a keze, a lába. Mindent kiforgat és elpusztít maga körül, ameddig a madzag engedi. Nyílvesszővel kell elvágni a madzagját, s akkor kimúlik az állat." Dioszkoridész orvos a varázslófűvel (Circaea), Kirké fűvével azonosította a mandragórát; ez olvasható róla az Odüsszeia X. énekében:

Éjszínű volt a gyökér és tejszínű volt a virága:
istenek úgy nevezik, hogy mólü; kiásni nehéz ezt
földi halandónak; de bizony mindent tud az isten.¹

1. Devecseri Gábor fordítása.

A KARBUNKULUS

Az ásványtanban egyfajta rubint jelöl a karbunkulus, mely a "szenecske" jelentésű, latin *carbunculus* szóból ered; a régiek valószínűleg a gránátkövet értették rajta. A XVI. században Dél-Amerikában egy titokzatos állatot kereszteltek el így a spanyol hódítók - titokzatosat, mert soha senkinek sem sikerült annyira megfigyelnie, hogy tudhatnánk, madár-e avagy emlős, s hogy toll fed-e a testét vagy pedig szőr. Martín del Barco Centenera pap költő - ő állítólag látta az állatot Paraguayban - mindössze azt írja róla Argentína (1602) című művében, hogy "kisebbfajta állat, melynek egy csillogó szénhez hasonló, fényes tükör van a fején...". Egy másik hódító, Gonzalo Fernández de Oviedo azután azzal a drágakővel rokonítja ezt a sötétebből felcsillanó fénytükröt - melyből kettőt is látott a Magellán-szorosban -, amelyet állítólag a sárkányok hordanak az agyuk mélyén. Ezt Sevillai Izidortól vette át, aki egykor azt írta az Etimológiák-ban, hogy "...azt sárkányagyból nyerik, ám csak akkor lesz belőle drágakő, ha élő állatból metszik ki; ezért vágják le a varázslók az alvó sárkányok fejét. Akik bemerészkednek a sárkányodúkba, preparált magot szórnak ott szét, hogy elaltassák a vadakat, s amint azok álomba zuhannak, levágják a fejüket, és kitépik a drágaköveket." Eszünkbe jut itt Shakespeare varangya is (Ahogy tetszik, II, I), amely, noha "mérges és undok", "gyönyörű ékszert visel a fejében".¹ A karbunkulus drágaköve vagyont és szerencsét hozott a megtalálójának. Barco Centenera sok viszontagságot állt ki, míg eme tünékeny állatra vadászott a paraguayi folyók és őserdők vidékén; sosem lelt rá. Ma sem tudunk ennél többet a karbunkulusról, sem titokzatos fejkövről.

1. Szabó Lőrinc fordítása.

A SÁRKÁNY

Sokféle formát ölthet a sárkány, de mind kifürkészhetetlen. Jobbára úgy képzelik el, hogy lófeje, kígyófarka van, az oldalán több nagy szárny, négy mancsán pedig négy-négy karom. Emlegetni szokták továbbá kilenc rokon vonását: a szarva szarvasra emlékeztet, a feje tevére, a szeme ördögére, a nyaka kígyóra, a hasa csigára, pikkelyes bőre halra, a karma sasra, a talpa tigrisre, a füle ökörre. Olyan sárkányfajta is létezik, amelynek nincs füle, s a szarvával hall. Gyönggyel is szokás ábrázolni: a nyakában függ, s a Napot jelképezi. A gyöngyében rejlik az ereje. Ha elveszik tőle, ártalmatlan. A történetírók szerint a sárkánytól származnak az első császárok. Gyógyító erejű a csontja, foga, nyála. Tetszése szerint lehet látható, illetve láthatatlan az ember tekintete előtt. Tavasszal felköltözik az égbe; ősszel alámerül a vizek mélyére. Egyes fajtáknak nincs szárnyuk, azok saját

lendületükkel repülnek. A tudomány számos fajtát is megkülönböztet. A Mennyei Sárkány az istenek palotáit hordja a hátán, s vigyáz rájuk, nehogy a földre zuhanjanak; az Isteni Sárkány - az emberiség javára - szelet kavart és esőt ad; a Földi Sárkány megszabja a folyók és patakok folyását; a Föld Alatti Sárkány őrzi az ember előtt elrejtett kincseket. A buddhisták szerint semmivel sincs kevesebb sárkány, mint ahány hal nyüzsög a számtalan koncentrikus tengerben; valahol a világegyetemben létezik egy szent jel, amely kifejezi pontos számukat. A kínaiak jobban hisznek a sárkányokban, mint bármely más istenben, mert a felhők változó alakjai közt sűrűn látják őket. Shakespeare ugyancsak megfigyelte, hogy vannak sárkány alakú fellegek: "Láthatunk néha sárkányforma felhőt..."¹ A sárkány a hegyek ura, a földjósítás egyik eleme, sírok közelében él, része a Konfucius-kultusznak, a tengerek Neptunusa, de a szárazföldön is feltűnik. A Tengeri Sárkánykirályok tündöklő, víz alatti palotákban laknak, s opálon meg gyöngyön élnek. Őt ilyen király létezik: a vezér közepén van, a többi négy pedig egy-egy égtájat jelöl. Egy mérföld hosszú a testük; ha megmozdulnak, összeütődnek a hegyek. Sárga pikkelypáncél védi a testüket. Pofájuk alatt szakáll díszel; szőrös a lábuk, a farkuk. A homlokuk kinyúlik lángoló szemük fölé, apró és vastag a fülük, mindig tátva a szájuk, hosszú a nyelvük s hegyes a foguk. Leheletükben megfőnek, testgőzükben pedig megsülnek a halak. Ha feljönnek a víz színére, örvények és tájfunok támadnak; ha a levegőben repülnek, olyan vihart kavarnak, hogy az lesöpri a városokban a háztetőket, s áradást hoz a mezőkre. Halhatatlanok, s bármekkora a távolság köztük, szavak nélkül is tartják a kapcsolatot egymással. Mindig a harmadik hónapban készítik el a felsőbb egeknek szóló évi jelentésüket.

1. Vas István fordítása (Antonius és Kleopátra, IV. 14, 2).

Jorge Luis Borges: Képzelt lények könyve

Forrás: <https://terebeess.hu/keletkultinfo/lenyek.html>

FELADATSOR

1. Keressétek meg a négyzethálóban a Borges kisenciklopédiájában (is) megtalálható 10 képzelt lény nevét. Válasszatok ki 5-öt, melyről írjatok egy-egy mondatban, egyes szám, első személyben találókérdést „...ki vagyok?” végződéssel. **10 pont**

C	S	J	E	K	N	O	X	M	D
A	E	F	G	N	Ó	M	U	G	Z
K	L	R	S	N	Á	G	A	H	S
R	F	O	B	D	H	I	T	U	I
A	Z	S	A	E	V	E	J	M	N
K	I	Z	N	O	R	A	N	B	N
E	Z	F	S	V	E	U	N	A	O
N	B	I	H	H	R	A	S	B	T
I	K	N	E	J	U	C	Z	A	R
S	A	X	E	R	K	A	M	I	B

2. Írjátok meg a karbunkulus eredetmondáját legtöbb 150 szóban. **9 pont**
3. *A mandragóra németül Alraune; korábban Alruná-nak mondták; a runa szóból származik, mely azt jelentette, hogy „titok”, „rejtett dolog”, s amellyel később az első germán ábécé betűire utaltak.”*
- a. Mi a Futhark? **2 pont**
- b. Fejtsétek meg, majd magyarázzátok meg az alábbi sárkányos mondásokat: **6 pont**

ΣFR<Ft>S↑J>M+NiY&T↑
 ΣFR<Ft>S↑Q↑TfY&C>F
 ΣFR<Ft>S↑JRM&Y↑

4. a. A fenti szövegrészletben igaz-e Plinius kijelentése? **2 pont**
- b. Írjátok fel a mandragóra virágképletét. **4 pont**
- c. Állapítsatok meg egy hasonlóságot és egy különbséget Kirké füve és a mandragóra között. **4 pont**
5. „A mandragóra állítólagos emberformája sugallhatta azt a babonát, hogy vérpadok tövében nő ez a növény.”
- A növénynek melyik része emberformájú, és minnek a szimbóluma volt? **2 pont**

6. Mi a Boramezt? Mi a magyar elnevezése, és miért kapta ezt az elnevezést? **3 pont**

7. a. Mit jelent az antropomorf kifejezés? **2 pont**

b. Készítsetek egy A4-es méretű antropomorf ábrázolást egy általatok választott növénynek saját elképzelésük szerint! (Lehet fénykép nyomtatott formában, olajfestmény, grafika stb.) **5 pont**

8. Társítsátok a neveket a származásokkal és felfedezésekkel! **5 pont**

	Név		Származás		Nevéhez fűződik
1	Püthagorasz	a.	Római	A	A kertészetről szóló könyvét hexaméterekbe írta.
2	Plinius	b.	Német	B	Első műve Egy orvos vallása
3	Lucius Columella	c.	Görög	C	Enciklopédiája a 37 könyvből álló Természettudomány
4	Albertus Magnus	d.	Angol	D	Felismerte az Esthajnalcsillagot
5	Thomas Browne	e.	Spanyol	E	Arisztotelész műveinek a megismertetésével foglalkozott

9. **Egy kis geológia**

a. Melyik ásvány vörös változata a rubin? **2 pont**

b. Melyik, a gránátcsoporthoz tartozó ásvánnyal téveszthető össze a rubin? Miért? **2 pont**

c. Konyhasó (lehetőleg jódtmentes), víz és egy bolyhos cérnaszál segítségével növezzetek sókristályokat, azaz ásványtani nevén halitot. Figyeljétek meg, hogy mely tényezők befolyásolják a kristály növekedését és milyen módon. Fényképekkel dokumentáljátok a folyamatot. (Legtöbb 5 fénykép.) **5 pont**

A létrejött halit kristályok miben különböznek a rubintól? **2 pont**

10. Miért van gyógyító ereje a csontnak és a nyálnak? **4 pont**

11. „A kínaiak jobban hisznek a sárkányokban, mint bármely más istenben, mert a felhők változó alakjai közt sűrűn látják őket.”

Készítsetek 2 fényképet sárkány alakú felhőkről.

2 pont

12. A fenti szövegrészletben leírtak alapján készítsétek el saját sárkányotokat. Egy maximum 30 másodperces videóban mutassátok be csapatotokkal a kilenc jellemvonását!

9 pont

13. Keltsétek életre Sárkányölő Szent György legendáját: válasszatok ki egy jelenetet a legendából, írjátok meg hozzá a forgatókönyvet, majd adjátok elő legtöbb 3 percben, a róla készült kisfilmet töltsétek fel a Youtube-ra, a linket pedig csatoljátok. **10 pont**

A feladatok megoldásait minden csapat saját adatlapjára kell feltöltsse a <http://bod.comunitas.ro> címre. Amennyiben a rendszer ezt valamilyen okból kifolyólag nem engedélyezné, kérjük emailben jelezni a bolcsdiak@comunitas.ro címen.

Figyelem! Az elküldött fényképek felhasználásra kerülnek a médiafelületeinken.

A FELADATLAP BEKÜLDÉSÉÉRT HIVATALBÓL JÁR 10 PONT.